

Ambrose Bierce

EBOLAJ

Fordította:
Bartos Tibor

Megjelent:
Rakéta Regényújság
1981./47. számában

Nevem Fanos Farcsik. Tisztességes ágyból szerény sorsra születtem. Apámnak ebolajpárlója volt, anyámnak kis műintézete a plébániatemplom tövében, a váratlan gyermekáldás kiküszöbölésére. Kora gyermekkoromtól iparkodó életre neveltek. Apámnak párolni való ebeket hajtottam fel, anyámtól gyakorta hordtam el munkája hulladékát. Ami természetes eszem csak volt, azt néha ugyancsak össze kellett szednem a rám bízott munkához, mert a környék törvényszolgái nem nézték jó szemmel anyám működését. Nem mintha az ellenpárt juttatta volna hivatalba őket, nem is keveredett az ügy körül politikai vihar – egyszerűen nem szívelhették anyámat. Apám mint ebolajpárló persze feljebb állt a közbecsülésben, noha az elbitangolt ebek gazdái tagadhatatlan gyanakvással tekintettek rá, sőt gyanakvásukból énrám is háramlott valami. Apámnak csendestársa volt a város összes orvosa, mivel rendelvényt ritkán írtak fel betegnek *Ol. can.* jelzetű szerünk külön javallata nélkül. Az ebolaj valójában a vegytan legcsodálatosabb ajándéka az emberiségnek. Némely emberek, sajnos, nem hajlandók áldozni a gyógyszer nélkül szűkölködőkért, és látnom kellett, hogy a város legszebben kihízott ebeit nem engedik játszani velem. E kemény tilalom annyira sértette gyermeki érzékenységemet, hogy egy ízben már kalóznak akartam állni.

A múltakra visszanézve, olykor szánom-bánom, hogy bármily közvetett utakon, szüleimre a halált, jövőmre a borút mégis magam idéztem.

Egy estén apám olajpárlója mellett sétáltam el, hónom alatt anyám egyik kis pártfogoltjával, mikor arra lettem figyelmes, hogy egy rendőrbiztos sündörög a nyomomban. Zsenge korom ellenére ismertem annyira az életet, hogy a rendőrbiztosok mindenféle tettében azonnal aljas indítékot sejtsek, épp ezért becsusszantam az olajpárló egyik nyitva felejtett ajtaján. Rögtön rá is fordítottam a reteszt, s ott álltam egymagam, a kis holttest társaságában. Apám nyugovóra tért. A helyiségben csupán a katlan mélyvörös tüze világolt, és táncoló árnyakat vetett a falra. Az üstben zubogó olaj itt-ott kutyadarabokat fortyantott fel. Leültem, hogy itt majd nyugodtan kivárom, míg a rendőrbiztos eltakarodik. A meztelen kis hullát ölembe vettem, és elgondolkozva simogattam kurta, selymes haját. Milyen kedves gyermek, állapítottam meg, mert zsenge korom ellenére megvolt bennem a gyermekszeretet, s szinte az az óhaj fogamzott meg szívem mélyén, bárha az a csöpp vörös seb, amelyet drága anyám ejtett e szőke angyal keblén, ne lett volna halálos.

Szokásom az volt, hogy kis hulláimat a folyóba eregettem, melyet bölcsességében a természet külön e célra rendelt; ezen az estén azonban, a rendőrbiztostól tartván, nem mertem kilépni az olajpárlóból. Nagy baj nem történhet, így okoskodtam, ha kivételesen ide az üstbe teszem. Apám e kis angyal kifőtt csontját a kölyökkutyákétól meg nem különböztetheti, az a néhány halál pedig, ami a hírneves *Ol. can.* ilyenképpen fölhígulása következtében a gyógykezelések során várható, legalább

némiképp lohasztja majd városunk amúgy is egészségtelenül duzzadó lélekszámát. Egyszóval belöktem a csecsemőt az üstbe, s ezzel megtettem az első könnyelmű lépést borús jövőm útján.

Nem csekély meglepetésemre másnap apám nagy kézdörzsölgetések közepette tudatta anyámmal s velem, hogy az éjjeli párlatból a legfinomabb minőségű ebolajat sikerült nyernie, s hogy ebben az észleletében az orvosi szakvélemények is megerősítik. Hozzátette, hogy maga is értetlenül áll a kiváló eredmény előtt: nem tért el a szokásostól az ebek kikészítésének módjában, s fajuk sem volt az átlagtól elütő. Úgy éreztem, kötelességem megadni a magyarázatot – s hiába kívánom most már, a következmények ismeretében, hogy nyelvem inkább a szám padlásához tapadt volna akkor. Szüleim igen keserülték korábbi tudatlanságukat s ipari összeműködésük hiányát, miáltal szép haszontól estek el, viszont az elmulasztottak pótlására mindent megtettek. Anyám átköltöztette műintézetét az olajpárló egyik szárnyépületébe, s az én kisegítő szerepem meg is szűnt ilyenformán, mivel a fölös számban jelentkező anygalkák elhelyezéséről ezentúl nem kellett gondoskodnom. Ugyanígy az ebeket is hagyhattam sorsukra, mert apám már nem belőlük nyerte az alapanyagot, s csak készítményünk nevében őrizték meg tiszteletbeli helyüket. Henye életre vettétvén, mi sem lett volna természetesebb, mint hogy a könnyelműségeknek s a kicsapongásnak adjam fejemet. Ettől s a fiatal kor egyéb nyavalyáitól drága anyám áldásos befolyása mentett meg, valamint apám szigora, ki egyebekben az

egyházközségi iskola felügyelője volt. Ó, hogy e jeles személyek éppen miattam értek ily dicstelen véget!

A kínálkozó jövedelemtöbblet kettős igyekezetre serkentette anyámat. Nem csupán kívánatra takarított el ezután kis jövevényeket, hanem a dúlő- és országutakra is kijárt, begyűjtven nagyobb növésű gyermekeket, sőt felnőtteket is, akik az olajpárló megtekintésére hajlandónak mutatkoztak. Apámat hasonlóképpen sarkallta a kiváló minőségű olaj nyerése, s az anyagszerzés terén nem kímélte magát semminemű fáradalomtól. Életük uralkodó szenvedélye lett, hogy felebarátaikból ebolajat pároljanak, s e telhetetlen szenvedély lelkükből már-már a túlvilági lét látományát is kiszorította – melyre pedig mindaddig bizton vezérlő csillaguk gyanánt függesztették szemüket.

Iparuk oly virágzást ért el, hogy a községi gyűlés korlátozó rendszabályokat léptetett életbe. A gyűlés elnöke megkockáztatta azt a kijelentést is, hogy a községi lélekszám további apasztását nem fogja jó néven venni. Szüleim, szegények, összetörten, lesújtva hagyták ott a gyűlést, s gyanítom, hogy elmeállapotuk sem volt már tökéletes. Én magam mindenestre úgy döntöttem, hogy helyesebb, ha az éjt nem töltöm benn a párlóban, hanem az istállóban keresek ideiglenes szállást.

Éjféltajt megmagyarázhatatlan balsejtelem vert fel álmomból, s arra készítetett, hogy az ablakon át belessek a párlóhelyiségbe, ahol apámnak mostanában hálóhelye volt. A katlanban oly fennen lobogott a tűz, mintha másnap nagy munkára lett volna kilátás. Az óriás üst csöndben fortyogott, mintha teljes erőit

visszafogva, a kitörés alkalmas idejét lesné. Apám nem volt az ágyában, hanem hálóköntösben állt, s láttam, hogy erős zsinagból hurkot készít. Anyám hálószobája felé vetett sötét pillantásaiból kitetszett előttem a szándéka. A rémület elvette erőmet és megnémított, semmit nem tehettem a közelgő vész megelőzésére. Anyám ajtaja – ennyit láttam csak – hirtelen s zajtalanul kinyílik, és szüleim, képzelhető meglepetéssel, egyszerre ott állnak egymással szemközt. Anyám ugyancsak hálóruhájában jelent meg a találkozón, jobb kezében mestersége segédeszközét, a keskeny pengéjű tőrt emelve.

Ő is be óhajtotta seperni tehát utolsó hasznát, melytől nem foszthatta meg a községi gyűlés korlátozó határozata, s melyhez az én szerény félreállásom mintegy szabad utat nyitott. Szüleim egy pillanatig farkasszemet néztek, majd leírhatatlan dühvel összeugrottak. Küzdelmük, mint két félisten vetélkedése, betöltötte a helyiséget. Apám káromkodva igyekezett két izmos kezének érvényt szerezni, anyám pedig sikoltozva tett meg-megújuló kísérleteket a tőr rendeltetészerű felhasználására. Magam sem tudom már, mennyi ideig lehettem kelletlen szemtanúja ez áldatlan házi egyenetlenségnek, ámde egyszer csak, módfelett heves összecsapás után, mintha elálltak volna a versengéstől.

Apám mellén látható volt, hogy mély benyomást keltett benne a tőr – de erről árulkodott a tőr színe is. Szüleim egy pillanatig nem sok szeretettel tekintettek egymásra, majd szegény sebzett apám, a halál csontkezének érintését érezvén, előreszökkent, karjaiba ragadta anyámat, odavonszolta a katlanhoz, és tiltakozásával mit sem törődve, magával rántotta a

zubogó olajba! Egy pillantás alatt eltűntek benne mind a ketten, elkeveredvén azon polgári küldöttség olajával, mely előző nap még szilárdan kopogtatott be hozzánk, s hozta a közgyűlésre szóló meghívást.

Arra a következtetésre kellett jutnom, hogy e bús eset elrekesztette előttem a tisztességes érvényesülés útjait szülővárosomban, miért is elvándoroltam Otumwee hírneves városába, s itt szerkesztettem vállalkozásunk csődjét okadatoló könnyes emlékiratomat.